

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسنده‌گان ایرانی: مقایسه حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی

فرخنده اجاق (نویسنده مسئول)

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)

farkhondehojagh@yahoo.com

کیوان کوشایی

استادیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران

kkoosha@ut.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۰/۱۱؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۱۱/۱۶

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، کشف میزان آگاهی از خود-آرشیوی توسط نویسنده‌گان پرتویلید ایرانی بر اساس نمایه‌های استنادی مؤسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی) در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی می‌باشد.

روش: روش پژوهش حاضر، توصیفی- پیمایشی و از نوع مشاهده است و داده‌های مورد نیاز پژوهش با مرور وب‌سایت‌های ۸۰ نویسنده‌پرتویلید ایرانی در چهار رشته از علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و چهار رشته از علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روان‌شناسی و مدیریت) بدست آمده است. نرم افزار به کار رفته جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، نرم افزار اکسل می‌باشد.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان می‌دهد که میزان آگاهی نویسنده‌گان پرتویلید ایرانی از این مفهوم بسیار کم است؛ چنانچه از چهار رشته علوم، نویسنده‌گان پرتویلید ایرانی در رشته ریاضیات با ۳/۲۵٪ درصد بیشترین سطح خود-آرشیوی را در زمان انجام پژوهش داشته‌اند. همچنین، پژوهش نشان می‌دهد که نویسنده‌گان پرتویلید ایرانی در حوزه علوم اجتماعی هیچ اقدامی مبتنی بر خود-آرشیوی نداشته‌اند. علاوه بر این، نسبت خود-آرشیوی ممکن به خود-آرشیوی تحقیق یافته در کلیه رشته‌ها قابل ملاحظه است. بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن در میان رشته‌های علوم مربوط به زیست‌شناسی و کمترین سطح مربوط به علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است؛ در حالی که کمترین اختلاف میان خود-آرشیوی ممکن و خود-آرشیوی تحقیق یافته نیز در علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی به‌چشم می‌خورد. علاوه بر این، بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن در میان رشته‌های علوم مربوط به رشته اقتصاد است.

اصالت ارزش: به نظر می‌رسد علی‌رغم این که در سال‌های اخیر خود-آرشیوی به عنوان یکی از مؤثرترین روش‌های اشاعه اطلاعات بوده است، اما این مفهوم آن‌چنان که شاید در میان محققان پرتویلید ایرانی به کار گرفته نشده است. نتایج این پژوهش به پژوهشگران امکان آشنایی با این مفهوم و وضعیت خود-آرشیوی در حوزه‌های مورد مطالعه را می‌دهد و از این طریق افق‌های نوینی را جهت اشاعه و دسترسی‌پذیر ساختن آثار علمی آشکار می‌سازد.

کلیدواژه‌ها: خود-آرشیوی، آرشیوهای دسترسی آزاد، پایگاه اطلاعاتی شریا، پیش‌چاپ، پس‌چاپ

مقدمه

دسترسی به یافته‌های علمی، دغدغه اصلی محققان است و موانع دسترسی نظیر افزایش هزینه خرید و اشتراک مجلات بر دسترس پذیری یافته‌های پژوهش تأثیرگذار بوده است. خود-آرشیوی به عنوان یکی از مجراهای دسترسی آزاد به اطلاعات علمی (سوان و براون^۱؛ ۲۰۰۴؛ قانع، ۱۳۸۳) می‌تواند تا حد زیادی این موانع را مرتفع سازد.

در واقع ظهور و گسترش شبکه جهانی وب و تأثیر گسترده فن آوری‌های شبکه‌ای موجب تسهیل ارتباطات علمی غیررسمی شده است؛ به گونه‌ای که ارتباطات غیررسمی گسترده‌ای در میان دانشمندان، به منظور درخواست نسخه الکترونیکی از پیش‌نویس آثارشان از طریق پست الکترونیکی صورت می‌گیرد (آنلمن^۲، ۲۰۰۶). مظور از خود-آرشیوی، قرار دادن متن کامل آثار علمی توسط مؤلف در یک آرشیو سازمانی یا وب‌سایت شخصی است. مؤلفان می‌توانند این فعالیت را براساس سیاست‌های خود-آرشیوی ناشران مجلات انجام دهند و از این طریق نسبت به مسائل حق تألیف اطمینان یابند. مؤلفان برای کسب آگاهی سیاست خود-آرشیوی ناشران می‌توانند از پایگاه اطلاعاتی شرپا^۳ استفاده نمایند. این پایگاه سیاست گروهی از ناشران را درباره امکان پذیری و عدم امکان خود-آرشیوی را در یک طبقه‌بندی رنگی ارائه می‌کند. اهمیت بحث خود-آرشیوی در آرشیوهای سازمانی و وب‌سایت‌های شخصی این است که استفاده کنندگان می‌توانند بدون پرداخت هزینه و به صورت رایگان به آخرین یافته‌های تحقیقاتی یا مطالعاتی دیگران دست یابند و بدین ترتیب ضمن استفاده از آن‌ها از دوباره کاری در تحقیقات جلوگیری نمایند. همچنین، تحقیقات مختلف نشان داده است که خود-آرشیوی میزان استناد به مقالات را افزایش می‌دهد و محققانی که آثار خود را به صورت خود-آرشیوی در محیط وب قرار داده‌اند از استنادهای بیشتری برخوردار هستند. برای مثال پژوهش هارنارد^۴ (۲۰۰۶) نشان می‌دهد که دسترس پذیر کردن یافته‌های پژوهش از طریق خود-آرشیوی، میزان استناد را به بیش از پنجاه درصد افزایش می‌دهد. به علاوه، تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که مقالات مجلاتی که از طریق روش‌های خود-آرشیوی شخصی یا سازمانی در دسترس قرار گرفته‌اند نسبت به مقالاتی که در همان مجلات منتشر شده‌اند اما به صورت آزاد در دسترس نیستند استنادهای بیشتری را دریافت می‌کنند. نتایج به دست آمده در

1. Swan & Bbrow
3. Publisher copyright policies & self-archiving (SHERPA)

2. Antelman
4. Harnard

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌ها مودع

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسنده‌گان ایرانی ...

رشته‌های مختلفی نظری علوم کامپیوتر (لورنس^۱، ۲۰۰۱)، روان‌شناسی (شین^۲، ۲۰۰۳)، فیزیک نجومی (کرتز^۳، ۲۰۰۴)، فیزیک (موئد^۴، ۲۰۰۷)، و کشاورزی (کوشای و عبدالی^۵، ۲۰۱۰) گویای این واقعیت است که خود-آرشیوی باعث می‌شود که میزان مشاهده‌پذیری مقالات افزایش یافته و بدین ترتیب این گونه مقالات استناد بیشتری به دست آورند. از این رو، ترغیب محققان به خود-آرشیوی مقالات و آثاری که امکان دسترس پذیر ساختن آنها به صورت آزاد وجود دارد می‌تواند منجر به افزایش میزان استناد افراد و نیز دانشگاه‌ها و سازمان‌ها شود.

با توجه به اهمیت این موضوع، مطالعه حاضر قصد دارد میزان خود-آرشیوی نویسنده‌گان پرتوالید ایران در رشته‌های علوم و علوم اجتماعی را مورد بررسی قرار دهد. تاکنون تحقیقی جامع در خصوص بررسی فرهنگ خود-آرشیوی در کشور ما صورت نگرفته است. از این رو، تحقیق حاضر می‌تواند جنبه‌های مختلف خود-آرشیوی مقالات علمی و نیز نقش تفاوت‌های میان رشته‌ای در خود-آرشیوی آثار علمی را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد.

در واقع تاکنون تحقیقی در زمینه فرهنگ خود-آرشیوی براساس تجزیه و تحلیل وب‌سایت‌های آنها صورت نگرفته است. از این رو، تحقیق حاضر می‌تواند افق‌های جدیدی را در رابطه با وضعیت خود-آرشیوی در رشته‌های مورد مطالعه نمایان سازد.

مسئله اصلی پژوهش حاضر، بررسی میزان خود-آرشیوی نویسنده‌گان پرتوالید ایران در چهار رشته از علوم و چهار رشته از علوم اجتماعی است. با وجود این که تحقیقات گذشته نشان می‌دهد که مقالاتی که از طریق خود-آرشیوی در وب‌سایت‌های شخصی یا سازمانی در دسترس قرار می‌گیرند، از تأثیرگذاری استنادی بیشتری نیز برخوردارند، اما این سؤال که میزان خود-آرشیوی محققان ایران چه میزان است همچنان باقی است.

تعاریف عملیاتی

۱. خود-آرشیوی: خود-آرشیوی فعالیتی است که به‌واسطه آن، مؤلف این امکان را دارد که نسخه‌ای از مقاله‌اش (چاپ شده یا داوری شده) را به گونه‌ای دسترس‌پذیر سازد و در عمل، معنی آن قرار دادن فایل (که معمولاً نسخه نهایی مؤلفان از مقالات پس از داوری است) در یک

1. Lawrence
4. Moed

2. Shin.
5. kousha & Abdoli

3. Kurtz

مخزن یا آرشیو دسترسی آزاد^۱ یا وب‌سایت شخصی است که با انجام چنین فعالیتی نویسنده‌گان در چرخه ارتباطات علمی غیررسمی قرار می‌گیرند (سوان و براون، ۲۰۰۵؛ آنتلمان، ۲۰۰۶). در تعریف دیگری از خود-آرشیوی چنین آمده است:

«نسخه‌ای از متن کامل^۲ آثار و همه مطالب مکمل که به محض نخستین انتشار، در حداقل یک آرشیو درون‌خطی قرار داده شده است که این آرشیو از سوی یک مؤسسه آموزشی، افراد جامعه علمی، اداره دولتی یا سازمان باسابقه و قدیمی که در صدد فراهم کردن امکان دسترسی آزاد، توزیع نامحدود، آرشیو بلندمدت و با قابلیت کار متقابل است، حمایت می‌شود.» (سوبر، ۲۰۰۳).

همچنین در پژوهش حاضر منظور از خود-آرشیوی، دسترسی آزاد به متن کامل مقالات مجلات است که این مقالات توسط مؤلفان در وب‌سایت‌های شخصی یا آرشیوهای سازمانی و اسپاری شده‌اند و امکان جست‌وجو و بازیابی آن‌ها از طریق این سایتها، به صورت رایگان و آزاد برای پژوهشگران وجود دارد.

● خود-آرشیوی ممکن: منظور از خود-آرشیوی ممکن، بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات مجلات براساس پایگاه شرپا است که شامل سیاست خود-آرشیوی ناشران مجلات است.

● خود-آرشیوی تحقیق‌یافته: منظور از خود-آرشیوی تحقیق‌یافته، میزان خود-آرشیوی مقالات مجلات توسط نویسنده‌گان ایرانی در زمان انجام این پژوهش است که از طریق بررسی وب‌سایت آنها و لینک به متن کامل مقالات بدست آمده است.

۲. آرشیو دیجیتالی: فضایی اینترنتی که محتواهای دیجیتالی در آن ذخیره شده، و امکان جست‌وجو و بازیابی را برای استفاده‌های بعدی فراهم می‌کند. در این آرشیوهای می‌توان تولیدات علمی و پژوهشی، مقالات مجلات، پایان‌نامه‌ها، منابع آموزش الکترونیک و منابع درسی را به منظور بازیابی ذخیره نمود (قانع، ۱۳۸۳؛ سیمپسون و هی، ۲۰۰۶). این آرشیوهای دارای انواع موضوعی، سازمانی و صفحات شخصی مؤلفان است (سوان و براون، ۲۰۰۴). در پژوهش حاضر، منظور از

آرشیوهای دیجیتالی، آرشیوهای سازمانی و صفحات شخصی مؤلفان است؛ زیرا هدف کشف رفتار آگاهانه مؤلفان در واسپاری مقالاتشان به چنین آرشیوهایی است، و از این طریق میزان آشنایی آن‌ها با فرآیند خود-آرشیوی به دست خواهد آمد.

۳. مؤلفان پرتولید: نویسندهایی که بیشترین تعداد مقالات را در رشته‌های علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روان‌شناسی و مدیریت) در نمایه‌نامه آی‌اس.آی دارند.

۴. حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی: اگرچه در مورد مفهوم کلی حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی تقریباً اتفاق نظر وجود دارد، اما گاهی در مورد رشته‌های خاصی که در زیرمجموعه آنها قرار می‌گیرند، اختلاف نظراتی دیده می‌شود. از این رو، با توجه به اهداف مورد انتظار از تحقیق، معیار انتخاب رشته‌های مرتبط با حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی، تقسیمات موضوعی ارائه شده در پایگاه استنادی وب آوساینس^۱ مؤسسه اطلاعات علمی (آی‌اس.آی) است. در واقع، هر یک از نمایه‌های استنادی علوم^۲ و علوم اجتماعی^۳ دارای تقسیمات موضوعی کلان مشخصی هستند که رشته‌های مختلف در زیرمجموعه آنها قرار گرفته‌اند (کوشان، ۱۳۸۶).

۵. پیش‌چاپ: به مقالاتی اطلاق می‌شود که پس از ارائه به مجله‌ای خاص در انتظار داوری، اظهار نظر، بازبینی، و نهایتاً چاپ و انتشار به سر می‌برند (بهمن‌آبادی، ۱۳۸۶).

۶. پس‌چاپ: وب‌سایت پژوهه شریا (۲۰۱۰) پس‌چاپ را به عنوان نسخه‌ای از مقاله، پس از داوری توسط متخصصان و اعمال تجدیدنظرها و اصلاحات به حساب می‌آورد. بدین معنا که از نظر محتوا، پس‌چاپ‌ها مقالاتی شبیه به مقالات منتشر شده هستند؛ هر چند از نظر ظاهری ممکن است به شکل مقاله منتشر شده نباشند (سوان و براون، ۲۰۰۵).

خود-آرشیوی و تأثیر آن بر استناد

سوان و براون (۲۰۰۵) یکی از مزایای خود-آرشیوی را افزایش مشاهده‌پذیری و نهایتاً افزایش میزان استناد به مقاله معرفی کرده‌اند. پژوهش‌های زیادی نیز در زمینه تأثیر خود-آرشیوی بر میزان استناد انجام گرفته است. برای مثال پژوهش‌های انجام شده در رشته‌های مختلف نظری علوم کامپیوتر (لاورنس، ۲۰۰۱)، روان‌شناسی (شین، ۲۰۰۳)، فیزیک نجومی (کرتز، ۲۰۰۴)،

1. Web of Science

2. Science Citation Index (SCI)

3. Social Science Citation Index (SSCI)

فیزیک (موئد، ۲۰۰۷)، کشاورزی (کوشادی، ۲۰۱۰)، جملگی اهمیت خود-آرشیوی را براساس میزان استناد مورد بررسی قرارداده‌اند و نشان داده‌اند که مؤلفان مقالات خود-آرشیوی شده از استناد بیشتری برخودارند زیرا از طریق دسترسی آزاد، مقالات با سهولت و سرعت بیشتری در دسترس پژوهشگران قرار می‌گیرد.

پیشینه

لاؤال^۱ (۲۰۰۲) در مقاله خود استفاده و عدم استفاده از آرشیو مدارک الکترونیکی را با نمونه‌گیری تصادفی از بین ۲۴۰.۰۰۰ رشتۀ علمی (فیزیک و نجوم، شیمی، ریاضی و کامپیوتر، مهندسی، علوم شناختی و روان‌شناسی، و علوم زیستی) مورد بررسی قرار داد. نتایج بررسی نشان داد که ۱۸ درصد از محققان حداقل از یک آرشیو مدارک الکترونیکی استفاده می‌کنند و ۸۲ درصد آنان از هیچ آرشیوی استفاده نمی‌کنند. بیشترین استفاده از آرشیو مدارک الکترونیکی مربوط به حوزه فیزیک و کمترین استفاده مربوط به حوزه شیمی است. سوان و براؤن (۲۰۰۴) با استفاده از پیمایش، به بررسی رفتار خود-آرشیوی مؤلفان پرداخته‌اند تا میزان آگاهی مؤلفان از این امر را مورد مطالعه قرار دهند. آنان دو نوع پرسشنامه طراحی کردند؛ یکی برای مؤلفانی که در مجلات دسترسی آزاد^۲ تألیف می‌کنند و دیگری برای مؤلفانی که در مجلات فاقد دسترسی آزاد^۳ می‌نویسند. نتایج پژوهش نشان داد که تمام نویسنده‌گان گروه اول با مفهوم خود-آرشیوی آشنا بوده و آثارشان را آرشیو می‌کنند و از گروه دوم نیز ۶۲ درصد با این مفهوم آشنا هستند. علاوه بر این، این دو محقق به بررسی چگونگی رفتار نویسنده‌گان در مجلات فاقد دسترسی آزاد از ابعاد مختلف پرداختند. گزارش آنان حاکی از آن است که ۳۸ درصد از نویسنده‌گان مجلات فاقد دسترسی آزاد، مقالاتشان را به یک یا چند شکل خود-آرشیوی کردن. ۶۹ درصد از نویسنده‌گان تمایل زیادی به خود-آرشیوی داشته و مشتاقانه خواهان خود-آرشیوی مقالاتشان بودند. ۸ درصد اقدام به خود-آرشیوی نموده‌اند اما تمایل زیادی به آن ندارند و فقط ۳ درصد از نویسنده‌گان حاضر نیستند آثارشان را خود-آرشیوی کنند.

قانع^۴ (۲۰۰۶)، در یک مطالعه موردي، نظرات اعضای هیأت علمي دانشگاه شيراز را نسبت به نشر دسترسی آزاد مورد بررسی قرار داده است. نتایج این پژوهش نشان داد که علی‌رغم آشنایی

1. Lawal

2. OA Author

3. NOA Author

4. Ghane

اند که اعضای هیأت علمی با موانع دسترسی آزاد، ۹۲ درصد از آن‌ها به این حرکت نظر مثبت دارند. همچنین، یافته‌ها نشان داد که خود-آرشیوی به عنوان دومین محمل دسترسی آزاد با ۶۲/۵ درصد مورد توجه اعضای هیأت علمی بوده است.

پژوهش دیگری نیز توسط برگستروم و لاواتی^۱ در سال ۲۰۰۷ انجام شده است. در این مطالعه خود-آرشیوی به عنوان یک اصل پذیرفته شده در میان مؤلفان حوزه اقتصاد مطرح شده است. این مطالعه نشان داده است که نویسنده‌گان مقالات مربوط به مجلاتی که هزینه اشتراک بالا و تعداد مشترکین کمی دارند، انگیزه بیشتری برای خود-آرشیوی مقالات خود دارند.

آنلمان (۲۰۰۶) خود-آرشیوی و تأثیر سیاست ناشران را در علوم اجتماعی مطالعه کرده است. او رفتار خود-آرشیوی نویسنده‌گان مجلات اصلی را در ۶ رشته از علوم اجتماعی (جامعه‌شناسی، مردم‌شناسی، اقتصاد، علوم اجتماعی، جغرافیا و روان‌شناسی) بررسی کرده است. نتایج این پژوهش نشان داد که در میان رشته‌های مورد مطالعه، بالاترین میزان خود-آرشیوی در رشته اقتصاد با ۶۰ درصد و در رشته جغرافیا با ۱۵ درصد در کمترین سطح است. علاوه بر این، بهمنظور بررسی سیاست خود-آرشیوی ناشران، نوع نسخه‌های خود-آرشیوی شده (پی. دی. اف ناشر، پیش‌چاپ و پس‌چاپ) مشخص شدند. نتایج پژوهش حاکی از آن است که از نظر نوع نسخه خود-آرشیوی شده، خود-آرشیوی نسخه پی. دی. اف ناشر در همه رشته‌ها به استثنای اقتصاد بیش از ۵۰ درصد است و نسبت به پیش‌چاپ و پس‌چاپ بیشتر است. در رشته اقتصاد نیز خود-آرشیوی پیش‌چاپ با ۸۰ درصد در بالاترین سطح گزارش شده است. در واقع پژوهش مذکور نشان داد که در همه رشته‌ها، سطوح قابل ملاحظه‌ای از خود-آرشیوی و نیز خود-آرشیوی از نسخه پی. دی. اف ناشر به چشم می‌خورد. همچنین یافته‌های این پژوهش نشان داد که سیاست خود-آرشیوی ناشران هیچ تأثیری بر فعالیت خود-آرشیوی مؤلفان ندارد و نویسنده‌گان به جای پیروی از سیاست‌های خود-آرشیوی ناشران، براساس معیارهای رشته‌های خاص خود اقدام به خود-آرشیوی می‌کنند.

در ایران نیز پژوهش مرتبط با این حوزه، پایان‌نامه‌ای است با عنوان «بررسی موانع دسترسی آزاد اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کشور به اطلاعات علمی و ارائه مدلی برای ارتباطات علمی ایران» که در سال ۱۳۸۶ توسط قانع انجام شده است. برای این منظور ۲۴۸ عضو هیأت علمی از گروه‌های مختلف آموزشی از میان دانشگاه‌های مورد مطالعه با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای و

1. Bergstrom & Lavaty

به صورت تصادفی انتخاب شدند. برای بررسی متغیرهای مورد مطالعه از پرسشنامه استفاده شده است. این پژوهش دیدگاه اعضای هیأت علمی را در خصوص دسترسی آزاد به اطلاعات و همچنین در خصوص موانع دسترسی به یافته‌های تحقیق مورد مطالعه قرار داده است. در این مطالعه، خود-آرشیوی یکی از راه‌های محقق شدن دسترسی آزاد به اطلاعات مطرح شده است. از جامعه مورد مطالعه ۳۵/۹ درصد با خود-آرشیوی آشنایی دارند. گزارش وی در مقایسه میان رشته‌ها حاکی از آن است که در علوم انسانی، ۲۹/۵ درصد با خود-آرشیوی آشنایی دارند. در حوزهٔ فنی و مهندسی ۲۶/۱ درصد، در علوم پایه ۲۳/۹ درصد و در حوزهٔ کشاورزی و دامپردازی ۲۰/۵ درصد با این فرهنگ آشنایی دارند.

پرسشنامه‌های اساسی

۱. میزان خود-آرشیوی مقالات علمی توسط نویسنده‌گان ایرانی پرتوانی در رشته‌های علوم و علوم اجتماعی چقدر است؟
۲. میزان خود-آرشیوی تحقیق‌یافته توسط نویسنده‌گان ایرانی نسبت به میزان خود-آرشیوی ممکن در رشته‌های علوم علوم اجتماعی چگونه است؟
۳. چند درصد از مقالات موجود در وب‌سایت نویسنده‌گان قابلیت خود-آرشیوی دارند؟

روش پژوهش

۱. انتخاب حوزه‌ها و رشته‌ها

از آنجا که تفاوت‌های میان رشته‌ای و تأثیر آن در خود-آرشیوی مؤلفان یکی از پرسش‌های اساسی پژوهش حاضر است، تصمیم بر آن شد تا مؤلفان پرتوانی در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی انتخاب شوند. از این‌رو چهار رشته از علوم (شیمی، زیست‌شناسی، ریاضیات، و علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی) و چهار رشته از علوم اجتماعی (علوم اجتماعی، اقتصاد، روانشناسی و مدیریت) با استفاده از نمایه‌های استنادی علوم و علوم اجتماعی موسسه اطلاعات علمی، به عنوان رشته‌های مورد مطالعه در این پژوهش انتخاب شدند.

در جدول شماره ۲، تعداد مقالات موجود در وب‌سایت نویسنده‌گان پرتوانی بر حسب رشته‌های مورد نظر نشان داده شده است.

۲. شیوه انتخاب نویسنده‌گان پرتوالید

به منظور استخراج اسامی نویسنده‌گان پرتوالید در هر رشته، از ویرایش ۲۰۰۹ پایگاه اطلاعاتی پیوسته وب آوساینس موسسه اطلاعات علمی (آی. اس. آی) استفاده شده است. از هر رشته ۱۰ نویسنده پرتوالید برگزیده شدند. به این ترتیب اسامی ۸۰ نویسنده پرتوالید (۴۰ نفر در رشته‌های علوم و ۴۰ نفر در رشته‌های علوم اجتماعی) به دست آمده است. نهایتاً نویسنده‌گان ایرانی ای که در خلال سال‌های ۲۰۰۵-۲۰۰۹ در وب آوساینس مقاله تحقیقی داشتند بر حسب رشته‌های مذکور انتخاب شدند.

۳. شیوه بررسی خود-آرشیوی نویسنده‌گان ایرانی

یکی از چالش برانگیزترین بخش پژوهش، شناسایی وب‌سایت شخصی یا سازمانی نویسنده‌گان ایرانی بود، به طوری که برای دستیابی به وب‌سایت شخصی یا سازمانی نویسنده‌گان، اسامی کامل آنها که قبل از مقالات به دست آمده بود، در موتور کاوش گوگل، جست‌وجو شد. موتور کاوش گوگل به دلیل ارائه بیشترین نتایج پایدار در طول زمان‌های مختلف (واگان^۱، ۲۰۰۴) انتخاب شد. همچنین این موتور کاوش از لحاظ جامعیت منابع اطلاعاتی پوشش داده شده، از سایر موتورهای کاوش تجاری برای تحقیقات وب‌سننجی مناسب‌تر است (بار-ایلان^۲، ۲۰۰۴). به منظور به دست آوردن صفحه خانگی مؤلف از چندین شیوه جست‌وجو شامل نام و نام خانوادگی مؤلف به صورت مستقیم، نام و نام خانوادگی به صورت معکوس یا به صورت تک‌واژه، جست‌وجوی عبارتی نام همراه با رشته مؤلف، هم به صورت انگلیسی و هم به صورت فارسی استفاده شد. در صورتی که وب‌سایتی برای نویسنده مورد نظر پیدا نشد، نام وی حذف شد.

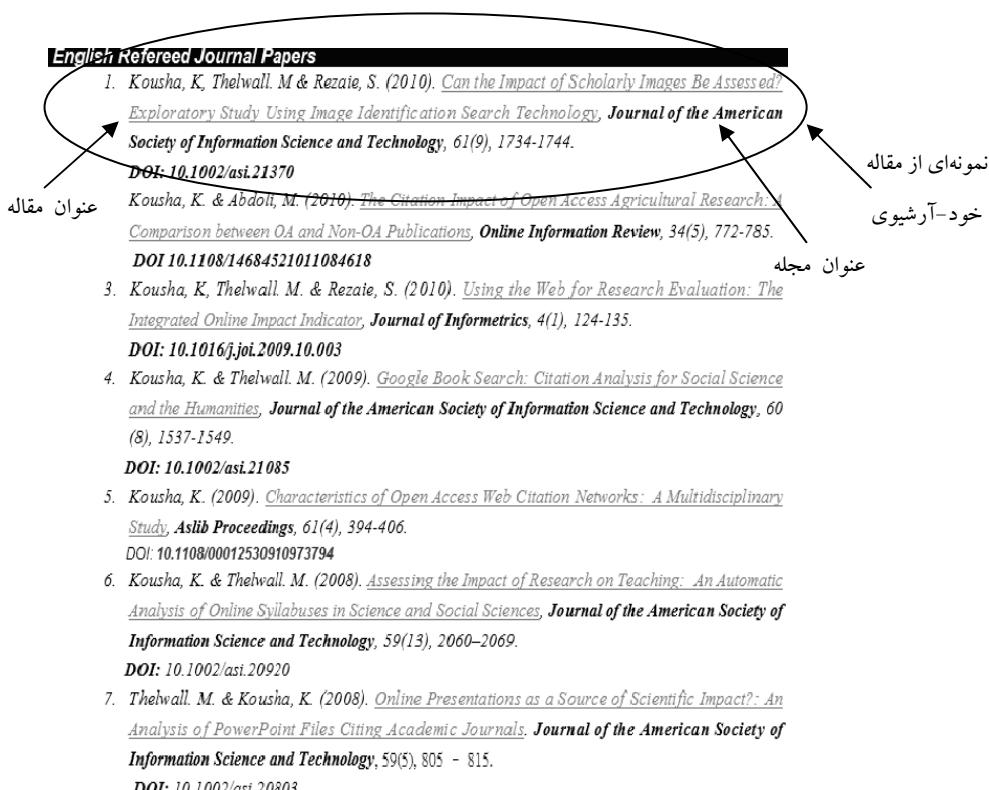
پس از به دست آوردن صفحه خانگی هر کدام از مؤلفان مورد مطالعه، به مقالات وی دسترسی حاصل شد. اطلاعات کتابشناختی مقالات همراه با وضعیت خود-آرشیوی آنها ضبط، و در فایل اکسل اطلاعات متوجه آن که شامل نام مؤلف، آدرس صفحه خانگی وی، تعداد مقالات موجود در صفحه خانگی هر مؤلف، تعداد مقالات خود-آرشیوی شده در صفحه همراه با میزان دسترسی به مقاله از این طریق است، ذخیره شد.

1. Vaughan

2. Bar-ilan

در یک فایل اکسل دیگر عناوین مجلاتی که مقالات در آن منتشر شده است (اعم از خود-آرشیوی شده یا نشده) ذخیره شد. عناوین این مجلات در هر رشته به صورت الفبایی تنظیم و در موارد تکراری تعداد مربوط به آن ثبت شد تا در مرحله بعدی از جستجوی تکراری عناوین اجتناب شود.

شکل ۱ نمونه‌ای از وبسایت نویسنده‌ای را نشان می‌دهد که اقدام به خود-آرشیوی مقالات خود نموده است. همان‌طور که در شکل مشخص شده است، مؤلف اطلاعات کتابشناختی مقالات خود را بر روی وبسایت خود قرار داده است و در مواردی که امکان خود-آرشیوی مقاله وجود دارد عنوان مقاله با رنگ دیگر مشخص شده است که با انتخاب آن می‌توان به مقاله مورد نظر دست یافت.

شکل شماره ۱. نمونه‌ای از صفحه خانگی مؤلفی که اقدام به خود-آرشیوی نموده است.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و
کتابخانه‌ها

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسنده‌گان ایرانی ...

شایان ذکر است در این پژوهش فقط مقالات مندرج در مجلات انگلیسی زبان بررسی می‌شود زیرا براساس جست‌وجوی به عمل آمده از پایگاه اطلاعاتی شرپا، وضعیت خود-آرشیوی مجلات فارسی زبان مشخص نیست.

۴. شبیه شناسایی سطح خود-آرشیوی ممکن

برای پاسخگویی به سؤال دوم تحقیق، از پایگاه اطلاعاتی شرپا استفاده شد. این پایگاه با فراهم آوردن امکان بازیابی عنوانین مجلات و ناشران و طبقه‌بندی ناشران در یک رده‌بندی رنگی، ابزار مناسبی برای آگاهی یافتن از این سیاست است و به همین دلیل در بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات موجود در وب‌سایت‌های مورد مطالعه در پژوهش حاضر به کار گرفته شده است. این رده‌بندی رنگی شامل ۴ رنگ است. این رنگ‌ها همراه با مفاهیم مربوط به آنها در جدول ۱ آمده است. رده‌بندی موجود در جدول براساس قرارداد حق مؤلفی است که میان ناشر مجلات و مؤلفان منعقد می‌شود. گروهی از ناشران سطوح خود-آرشیوی مقالات مندرج در مجلات را با استفاده از رده‌های رنگی در پایگاه شرپا اعلام کردند.

جدول ۱. طبقه‌بندی ناشران براساس رنگ‌ها

رنگ	سیاست خود-آرشیوی
سبز	امکان آرشیو نسخه پیش‌چاپ، پس‌چاپ یا پی.دی.اف ناشر وجود دارد.
آبی	نسخه پس‌چاپ (پیش‌نویس نهایی داوری شده) یا نسخه پی.دی.اف ناشر را می‌توان خود-آرشیوی کرد.
زرد	امکان خود-آرشیو نسخه پیش‌چاپ (قبل از داوری نهایی) وجود دارد.
سفید	امکان خود-آرشیوی وجود ندارد.

در واقع با مشخص شدن امکان خود-آرشیوی که به‌وسیله ناشر مجله به مؤلف داده می‌شود، می‌توان از آگاهی وی درباره رفتار خود-آرشیوی اطلاع کرد. چه بسا کلیه مقالات یک نویسنده در مجلات ناشران سفید که امکان خود-آرشیوی نمی‌دهند، منتشر شده باشد. از این‌رو، عدم خود-آرشیوی مؤلف در سایت شخصی یا آرشیو سازمانی به معنای عدم آگاهی وی از این رفتار نیست. شکل ۲ نمونه‌ای از جست‌وجوی عنوان مجله را همراه با سیاست خود-آرشیوی ناشر در پایگاه شرپا نمایش می‌دهد:

RoMEO Home | Search RoMEO | Browse RoMEO Publishers | Suggest a Publisher | English | Português

One journal found when searched for **scientometrics**:

Journal: **Scientometrics** (ISSN: 0138-9130) **نام مجله**
Publisher: **Springer Verlag**

This summary is for the publisher's *default* policies and changes or exceptions can often be negotiated by authors.
All information is correct to the best of our knowledge but should not be relied upon for legal advice.

Publisher: Springer Verlag (Germany) **نام ناشر**

Author's Pre-print: ✓ author can archive pre-print (ie pre-refereeing)

Author's Post-print: ✓ author can archive post-print (ie final draft post-refereeing)

Publisher's Version/PDF: ✗ author cannot archive publisher's version/PDF

General Conditions:

- Authors own final version only can be archived
- Publisher's version/PDF cannot be used
- On author's website or institutional repository
- On funders designated website/repository after 12 months at the funders request or as a result of legal obligation
- Published source must be acknowledged
- Must link to publisher version
- Set phrase to accompany link to published version (The original publication is available at www.springerlink.com)
- Articles in some journals can be made Open Access on payment of additional charge

Mandated OA: Compliance data is available for 34 funders

Paid Open Access: Open Choice

Copyright: examine copyright transfer statement - Self-archiving Policy

RoMEO: This is a RoMEO green publisher **سیاست خود**
Updated: 23-Jun-2010. Suggest an update for this record **آرشیوی مجله**

شکل ۲. نمونه‌ای از اطلاعات مجله در پایگاه شرپا همراه با وضعیت خود-آرشیوی

از این رو عناوین مجلات که قبلاً در فایل اکسل ثبت شده بود، در پایگاه اطلاعاتی شرپا جست‌وجو شد. نتایج مربوطه به صورت ردیف‌های رنگی در مقابل هر عنوان ثبت شد. اطلاعات ثبت شده در هر فایل نشان‌دهنده تعداد مقالات و مجلات و نیز سطح خود-آرشیوی کلیه مجلات حاوی مقالات مؤلفان در هر کدام از رشته‌های مورد مطالعه است.

یافته‌ها

وضعیت خود-آرشیوی نویسنده‌گان پرتوالید در رشته‌های علوم

نتایج حاصل از مطالعه وب‌سایت‌های نویسنده‌گان پرتوالید ایران در چهار رشته علوم در جدول ۲ مشاهده می‌شود. این جدول نشان می‌دهد که از میان چهار رشته مورد مطالعه، نویسنده‌گان رشته‌های ریاضیات و کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی اقدام به خود-آرشیوی آثارشان نموده‌اند. رشته ریاضیات با ۳۲٪ خود-آرشیوی، بیشترین درصد خود-آرشیوی را دارد. مرور وب‌سایت‌های نویسنده‌گان رشته ریاضی نشان داد که تعداد کل مقالات موجود در وب‌سایت‌های

تحقیقات اطلاع‌رسانی و

کتابخانه‌ها

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسندهان ایرانی ...

نویسندهان این رشته ۳۰۸ عدد است و ۱۰ عدد از این مقالات توسط مؤلف خود-آرشیوی شده است. رشته کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی نیز ۲/۸۴٪ درصد خود-آرشیوی داشته است. میانه تعداد مقاله موجود در وب‌سایت‌ها در این رشته ۱۴/۵ و میانه خود-آرشیوی آن صفر است.

جدول ۲. وضعیت خود-آرشیوی نویسندهان ایرانی پرتویید در رشته‌های علوم

تعداد (درصد) مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند.					تعداد (درصد) مقالات خود-آرشیوی شده	تعداد مقالات میانگین (میانه) میانگین (میانه)	رشته
نامشخص	سفید	زرد	آبی	سبز			
(۷۹/۶۳٪) ۴۳					(۰) ۰	۵۴	ژیست‌شناسی
۹	۲	۴	۱	۳۸	(۰) ۰	(۰) ۵/۴	
(۶۹/۴۸٪) ۲۱۴					(۳/۲۵٪) ۱۰	۳۰۸	ریاضیات
۸۸	۶	۵۵	۰	۱۵۹	(۰) ۱	(۰) ۳۰/۸	
(٪۴۹/٪۷۰) ۵۷۷					(۰) ۰	۱۱۶۱	شیمی
۵۲۴	۶۰	۲۰۲	۲۸	۳۴۷	(۰) ۰	(۹/۵) ۱۱۶/۱	
(٪۳۹/٪۱۲) ۱۲۴					(۲/۸۴٪) ۹	۳۱۷	کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی
۱۸۹	۴	۳۵	۴	۸۵	(۰) ۰/۹	(۱۴/۵) ۳۱/۷	

وضعیت خود-آرشیوی نویسندهان پرتویید در رشته‌های علوم اجتماعی

وضعیت خود-آرشیوی نویسندهان پرتویید رشته‌های علوم اجتماعی، در جدول ۳ آمده است. همانطور که داده‌های موجود در جدول نشان می‌دهد، هیچ‌یک از نویسندهان این حوزه فعالیتی در زمینه خود-آرشیوی آثارشان انجام نداده‌اند.

جدول ۳. وضعیت خود-آرشیوی نویسندها پرتویید ایران در رشته‌های علوم اجتماعی

تعداد (درصد) مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند.						تعداد (درصد) مقالات خود-آرشیوی شده میانگین (میانه)	تعداد مقالات میانگین (میانه)	رشته
نامشخص	سفید	زرد	آبی	سبز				
(۶۵/۰۳٪) ۹۳						(۰) ۰	۱۴۳	
۴۲	۸	۱۸	۰	۷۵		(۰) ۰	(۷) ۱۴/۳	روان‌شناسی
(۵۸/۴۹٪) ۳۱						(۰) ۰	۵۳	
۲۲	۰	۷	۰	۲۴		(۰) ۰	(۰) ۵/۳	مدیریت
(۱۰٪) ۴۵						(۰) ۰	۴۵	
۳۱	۰	۴	۰	۱۰		(۰) ۰	(۰) ۴/۵	اقتصاد
(۰) ۰						(۰) ۰	۰	
۱۳	۰	۳	۰	۱		(۰) ۰	(۰) ۰	علوم اجتماعی

بررسی امکان خود-آرشیوی مقالات

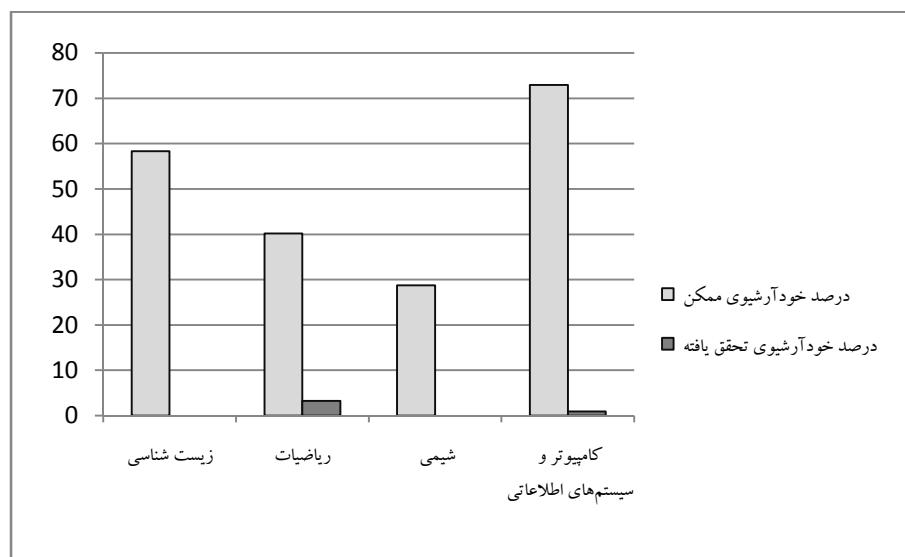
در پاسخ به سوال دوم تحقیق که بهمنظور بررسی عمیق‌تر امکان خود-آرشیوی مقالات منتشر شده توسط نویسندها ایرانی طراحی شده است، میزان انطباق میان مقالات منتشر شده در مجلات موجود در وب‌سایت نویسندها ایرانی با پایگاه شریا مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات مربوط به امکان‌پذیر بودن خود-آرشیوی در جداول ۲ و ۳ آمده است. تعداد مقالات در هر رده رنگی مشخص شده است و از حاصل جمع رده‌های سبز، آبی و زرد تعداد و درصد مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند، به‌دست‌آمده است. در واقع مجموع این رنگ‌ها امکان خود-آرشیوی را در دست کم یک سطح ارائه می‌دهد. نمودار ۱، نسبت درصد خود-آرشیوی تحقیق‌یافته مقالات علوم و درصد مقالاتی که امکان خود-آرشیوی دارند را نشان می‌دهد.

تحقیقات اطلاع‌رسانی و

کتابخانه‌ها می‌باشد

بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسندهای ایرانی ...

همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، رشتہ زیست‌شناسی با ۷۹/۶۳ درصد بیشترین سطح خود-آرشیوی ممکن را میان رشتہ‌های علوم دارد و این در حالی است که نویسندهای این رشتہ هیچ اقدامی در زمینه خود-آرشیوی نکرده‌اند و کمترین سطح خود-آرشیوی ممکن در رشتہ‌های مورد مطالعه مربوط به رشتہ کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است و این در حالی است - که کمترین اختلاف میان خود-آرشیوی ممکن و خود-آرشیوی تحقیق‌یافته نیز مربوط به رشتہ علوم کامپیوتر و سیستم‌های اطلاعاتی است. این امر نشان می‌دهد که بیشترین میزان آگاهی از فرهنگ خود-آرشیوی در میان نویسندهای این رشتہ قابل مشاهده است.

نمودار ۱. نسبت درصد خود-آرشیوی ممکن مقالات

منتشر شده مؤلفان ایرانی به درصد خود-آرشیوی تحقیق‌یافته در رشتہ‌های علوم

نمودار ۲ به منظور نمایش نسبت درصد خود-آرشیوی تحقیق‌یافته مقالات نویسندهای ایرانی در رشتہ‌های علوم اجتماعی به خود-آرشیوی ممکن در این رشتہ‌ها ترسیم شده است. اما از آنجا که نویسندهای ایرانی این حوزه، فعالیت خود-آرشیوی نداشته‌اند فقط ستون‌های مربوط به درصد خود-آرشیوی ممکن در نمودار به‌چشم می‌خورد.

نکته قابل ذکر دیگر این که هیچ‌یک از نویسندهای پرتوالید رشته علوم اجتماعی اطلاعات کتابشناسی آثارشان را در وبسایت‌هایشان قرار نداده‌اند و بنابراین در نمودار ۲ هیچ س-tonی برای آن ترسیم نشده است.

نمودار ۲. نسبت درصد خود-آرشیوی به خود-آرشیوی ممکن در رشته‌های علوم اجتماعی

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر که با هدف کشف میزان آگاهی نویسندهای کان پرتوالید ایرانی و نیز آگاهی از تفاوت‌های میان رشته‌ای در حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی انجام شده است، نشان داد که در مجموع میزان آگاهی نویسندهای کان مورد مطالعه درباره خود-آرشیوی بسیار ناچیز است. همچنین نویسندهای کان در رشته‌های علوم اجتماعی از این امر آگاهی نداشته و یا حداقل اقدام به چنین کاری نکرده‌اند. اما نویسندهای رشته‌های ریاضیات و علوم کامپیوتر تاحدی از این فرهنگ آگاهی داشته و اقدام به خود-آرشیوی آثارشان نموده‌اند.

پژوهش‌های پیشین نظری قانع (۱۳۸۶) و سوان و براون (۲۰۰۴) که با روش پیمایش نظرات مؤلفان انجام شده بود نشان داد که نظر پژوهشگران نسبت به خود-آرشیوی مثبت است اما نتایج

پژوهش حاضر که با روش پیمایش در وبسایت نویسندهای انجام شده است نشان داد که پژوهشگران عملاً چنین فعالیتی را انجام نداده‌اند و چه بسا با این مفهوم بیگانه‌اند.

در واقع به نظر می‌رسد که فرهنگ خود-آرشیوی در میان نویسندهای ایرانی آنچنان باب نیست و این می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد. برای مثال عدم آگاهی از اهمیت خود-آرشیوی و کسب استناد، نگرانی از خود-آرشیوی مقالات و نقض حقوق مالیکت معنوی توسط مجلات، نداشتن سواد رایانه‌ای و سواد تعامل با وبسایت، ترس از انتشار نتایج غلط و سرقت ادبی (سوان و براون، ۲۰۰۵؛ بهمن‌آبادی، ۱۳۸۶) از جمله دلایلی هستند که می‌توان از آنها به عنوان موانع خود-آرشیوی بر شمرد.

چه بسا مهم‌ترین عامل در عدم تحقق چنین امری را بتوان فقدان آگاهی سیاست‌گذاران حوزه آموزش، پژوهش و نشر در کشور ایران دانست. از این‌رو از طریق آموزش در قالب کارگاه‌های آموزشی سواد اطلاعاتی و خود-آرشیوی و اقدام به طراحی آرشیوهای مختلف سازمانی یا موضوعی در سطح کشور شاید بتوان گامی در جهت آگاهی‌رسانی در زمینه خود-آرشیوی برداشت. علاوه بر این ناشران مجلات ایرانی نیز می‌توانند با مشخص ساختن سیاست خود-آرشیوی خود و تشکیل ائتلافی مشابه پایگاه اطلاعاتی شرپا گام مؤثری در چرخه نشر برداشته و موجب تسهیل ارتباطات علمی گردند.

مطالعاتی از این دست، به خصوص هنگامی که در مقیاس وسیع و در مقایسه با سایر کشورها انجام گیرد، می‌تواند افق‌های نوینی را به روی پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه‌های آموزش و پژوهش باز کند، زیرا این امر موجب افزایش سطح علمی، افزایش میزان استناد و نهایتاً ارتقاء رتبه علمی کشور و دانشگاه‌ها می‌شود.

پیشنهادها

۱. برگزاری کارگاه‌های آموزشی به منظور آموزش خود-آرشیوی و ارتقاء سواد رایانه‌ای

شاید مهم‌ترین عامل در کم بودن میزان آشنایی نویسندهای ایرانی با سایر کشورها انجام گیرد، می‌تواند افق‌های نوینی را به روی پژوهشگران و سیاست‌گذاران حوزه‌های آموزش و پژوهش باز کند، زیرا این امر موجب افزایش سطح علمی، افزایش میزان استناد و نهایتاً ارتقاء رتبه علمی کشور و دانشگاه‌ها می‌شود.

آموزش مفاهیم حوزه دسترسی آزاد و اهمیت آن و همچنین آگاهی رسانی در خصوص اهمیت خود-آرشیوی و شفافسازی سیاست‌های ناشران مختلف در زمینه خود-آرشیوی، بتوان نقش مؤثری در ارتقاء سطح آشنایی افراد ایفا کرد. چه بسا فقدان آگاهی سیاستگذاران حوزه آموزش و مؤلفان مقالات تنها دلیل کمبود میزان آگاهی نباشد، از این‌رو لازم است چنین آموزش‌هایی در قالب کارگاه یا بروشور به ناشران مجلات در ایران نیز ارائه گردد.

۲. طراحی آرشیوهای دسترسی آزاد سازمانی یا موضوعی

آرشیوهای مختلف دسترسی آزاد در بالا بردن رؤیت‌پذیری مقالات و افزایش استناد مولفان و سازمان مربوطه اهمیت بهسازی دارند. از آن‌جا که پژوهشگران عموماً وابستگی سازمانی خاصی داشته و به پژوهش در حوزه موضوعی خاص می‌پردازنند، مسئولان سازمان‌ها می‌توانند با اختصاص صفحه‌ایnternetی خاص برای هر کدام از اعضای علمی خود در وب‌سایت سازمان، یک آرشیو سازمانی تهیه کنند و از اعضا بخواهند در صورت امکان نسخه‌ای از اثر پژوهشی خود را در آن آرشیو نمایند. در این صورت یک آرشیو سازمانی به وجود می‌آید که از طریق آن می‌توان به مقالات دسترسی پیدا کرد و این امر سبب افزایش رؤیت‌پذیری و استناد می‌شود. همچنین پژوهشگران در یک رشته می‌توانند به منظور ایجاد آرشیو رشته‌ای یا موضوعی با هم توافق کرده و با طراحی وب‌سایتی خاص و قرار دادن نسخه‌ای از آثار علمی‌شان در آن، گامی جهت افزایش دسترسی‌پذیری آثار علمی بردارند.

۳. طراحی پایگاه اطلاعاتی شامل سیاست خود-آرشیوی مجلات فارسی زبان در ایران

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که نویسنده‌گان پر تولید ایرانی نسبت به مفهوم خود-آرشیوی اطلاع چندانی ندارند. شاید زبان یکی از عوامل موثر در این امر باشد زیرا ممکن است تعداد زیادی از پژوهشگران دارای مقالات فارسی باشند اما از آن‌جا که در پژوهش حاضر پایگاه اطلاعاتی شرپا که در بر دارنده مجلات انگلیسی است، برای تشخیص سیاست خود-آرشیوی استفاده شده است، محقق ناگزیر به حذف چنین مقالاتی شده است. در واقع می‌توان با آموزش ناشران ایرانی در زمینه خود-آرشیوی و سیاست‌گذاری مشخص در این زمینه که ناقض حقوق مالکیت فکری نشود، آنها را در جهت ایجاد چنین پایگاهی برای مجلات فارسی زبان تشویق کرد.

منابع

- بهمن آبادی، علیرضا (۱۳۸۶). آرشیو الکترونیکی مقالات آماده چاپ: رویکردی رو به رشد در نظام ارتباطات علمی. *فصلنامه کتاب*. ۱۸، ۱۳-۳۲.
- قانع، محمدرضا (۱۳۸۳). آرشیو مدارک الکترونیکی: شیوه‌ای نوین در ارتباطات علمی. *اطلاع‌شناسی*، ۲(۲)، ۷۷-۱۰۰.
- _____ (۱۳۸۶). بررسی موانع دسترسی آزاد اعضای هیات علمی دانشگاه‌های کشور به اطلاعات علمی و ارائه مدلی برای ارتباطات علمی ایران. پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، تهران.
- کوشان، کیوان (۱۳۸۶). مقایسه کمی و کیفی میان استنادهای آی‌اس. آی و برگرفته از وب به مقالات مجلات علوم و علوم اجتماعی: کاربرد وب‌سنگی در مطالعه رویه‌های ارتباطات علمی رسمی و غیررسمی. پایان‌نامه دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه تهران، تهران.

References

- Antelman, K. (2006). Self-archiving practice and the influence of publisher policies in the social sciences. *Learned Publishing*. 19 (2), 85-95.
- Bar-Ilan, J. (2004). The use of web search engines in information science research. *Annual Review of Information Science and Technology*, 38, 231-288.
- Bergstrom, T. C.; Lavaty, R. (2007). How often do economists self-archive? *EScholarship*, Retrieved August 5, 2009, from: <http://www.escholarship.org/uc/item/69f4b8vz>.
- Ghane, M. (2006). A survey of open access barriers to scientific information: providing an appropriate pattern for scientific communication in Iran. *The grey Journal*, 2 (1), 35-42.
- Harnard, S. (2006). Publish or perish, self-Archive to flourish: The green route to open access. *ERCIM News*, 64. Retrieved August 5, 2009, from: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/11715/harnard-ercim.pdf>.
- Kousha, K.; Abdoli, M. (2010). The citation impact of open access Agricultural Research: A comparison between OA and Non-OA Publications. *Online Information Review*, 34 (5). Retrieved October 24, 2010, from www.emeraldinsight.com/1468-4527.htm.
- Kurtz, M. J. (2004). *Restrictive access Policies cut readership of electronic research journal articles by a factor of two*. Retrieved August 5, 2009, from <http://opcit.eprints.org/feb19 oa/kurtz.pdf>.
- Lawal, I.(2002). Scholarly communication, the use and non-use of e-print archives for dissemination of scientific information. *Science & Technology Librarianship*, 36, Retrieved August 10, 2009, from: <http://www.istl.org/02-fall/article3.html>.
- Lawrence, S. (2001). Free online availability substantially increases a papers impact. *Nature*, 411 (521), Retrieved August 5, 2009, from: <http://www.nature.com/nature/debates/e access/Articles/Lawrence.html>.

- Moed, H. F. (2007). The effect of “open access” upon citation impact: An analysis of arxivs condensed matter section. *Journal of the American Society for information Science and Technology*, 58 (13), 2047-2054.
- SHERPA: Publisher copyright policies and self-archiving. Retrieved August 5, 2009, from: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>.
- Shin, E. J. (2003). Do Impact Factors change with a change of medium? A comparison of Impact Factors when publication is by paper and through parallel publishing. *Journal of Information Science*, 29 (6), 527-533.
- Simpson, P.; Hey, H. (2006). Repositories for research: Southampton’s evolving role in the knowledge cycle Program. *Electronic Library and Information Systems*. 40 (3), 224-231.
- Suber, P. (2003). *Bethesda Statement on open access publishing*. Retrieved August 5, 2009, from: www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm.
- Swan, A.; Brown, S. (2004). Authors and open access publishing. *Learned Publishing*, 17 (3), 219-224.
- _____. (2005). Open access self-archiving: An author study. Retrieved October 24, 2010, from: <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/10999/01/jisc2.pdf>.
- Vaughan, L. (2004). New measurements for search engine evalution proposed and tested. *Information Processing & Management*, 40 (4), 677-691.

به این مقاله این گونه استناد کنید:

اجاق، فرخنده؛ کوشان، کیوان (۱۳۹۰). بررسی الگوی خود-آرشیوی نویسنده‌گان ایرانی: مقایسه حوزه‌های علوم و علوم اجتماعی. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۱۷ (۲)، ۲۸۵-۳۰۴.